

اهمیت اخلاق در آزمایشگاه های تشخیص پزشکی

فنی و پرسنل آزمایشگاه باید با آنها آشنایی داشته باشند و اهمیت آن کمتر از اصول اخلاق پزشکی مربوط به پزشکی و پزشکان نیست. از دانستن این مسایل تا به کارگیری آنها در کار آزمایشگاه و نتایج گزارش شده، فاصله ای وجود دارد که می تواند سلامت جامعه را به خطر بیندازد و زیان های مالی و جانی سنگینی را برای بیمار به بار بیاورد. پایبندی استوار به مسایل اخلاقی می تواند تعهد افراد شاغل در آزمایشگاه را در انجام دقیق تست ها و ارایه جواب صحیح به بیمار تقویت کند، زیرا مشاهده هرگونه خطای آزمایشگاهی هرچند کم و نادر موجب اخلال در فرایند درمان شده و باعث کاهش میزان اعتماد مردم و پزشکان به جامعه آزمایشگاهی می شد. از این رو همه ی کارکنان آزمایشگاه پیش از آغاز به کار در آزمایشگاه باید با مسایل اخلاقی و حقوق بیماران آشنایی کامل داشته باشند تا بتوانند در هر شرایطی بهترین عمل و صحیح ترین جواب را در اختیار پزشک بگذارند و ارتباط معنوی و دوستانه ی میان پزشک، بیمار و آزمایشگاه را حفظ کنند، تا نقش خود را در فرایند تشخیص و درمان را به خوبی به انجام برسانند. برخی نکات مهم در مسایل اخلاقی در آزمایشگاه تشخیص پزشکی، مانند به روز بودن، توضیح درست آزمایش برای بیمار، محرمانه نگه داشتن اطلاعات بیمار، انجام و گزارش نتایج، ملاحظات خاص در برخی از آزمایش ها مانند، غربالگری های سلامت جنین، آزمایش HIV، آزمایش ژنتیک و از این دست آزمایش ها که از نظر اخلاقی مهم ترین

در دوره های مختلف تاریخ بشر، رعایت اخلاق و رفتار در جامعه از جمله مهم ترین چالش زندگی اجتماعی انسان به شمار آمده است. همراه با رشد زندگی اجتماعی، مساله اخلاق هم شکل پیچیده تری به خود گرفته، به گونه ای تعریف اخلاق در روابط میان انسان ها و رابطه ی انسان با جامعه نیز مشکل تر شده است. همچنین ارزش های اخلاقی از غیر اخلاقی در میان مردمان گوناگون جهان نیز باهم متفاوت است. در زمینه ی پیشه ی پزشکی، با پیشرفت شگفت انگیز دانش و تکنولوژی پزشکی، ناروایی های اخلاقی هم رو به افزایش بوده است. بدین روی در این باره، نیاز به ایجاد قوانین و تنظیم آیین های اخلاقی برای حفظ قداست و بالندگی این حرفه ی ارزشمند است.

آزمایشگاه تشخیص طبی به عنوان یک رکن مهم مدیریت بیماری در تشخیص، مراقبت، کنترل و پیش گیری از بیماری های واگیر و غیرواگیر نقش مهمی دارد. با توسعه چشم گیر و انفجاری که در دو دهه گذشته در سطح جهان در علوم آزمایشگاهی رخ داده، هر روز جایگاه این علم در بالین بیمار و همراه با پزشکان و سایر متخصصین پاراکلینیک روشن تر می شود.

آزمایشگاه های تشخیص پزشکی جز مهم خانواده سلامت کشورند و نقش مهمی را در تشخیص، مانیتورینگ و پیش گیری از بیماری ها را ایفا می کنند. داشتن تخصص، دقت در انجام کار آزمایشگاهی و تعامل خوب بین آزمایشگاه و گروه های بالینی و پایه می تواند در تشخیص صحیح بیماری ها و سلامت جامعه تاثیر گذار باشد. نکته مهم در ارایه خدمات درست و نتایج صحیح آزمایشگاه، داشتن تعهد و دانستن مسایل اخلاقی مربوط به بیمار و حقوق مرتبط با آنها است. مسایلی که همه مسولان

موارد و مشکلات آزمایشگاهی است، باید مورد توجه بیشتر در آزمایشگاه‌ها قرار گیرد، زیرا هویت ژنتیکی نه تنها با فرد بلکه با خانواده و به طور کلی با جامعه نیز مرتبط می‌شود. معیارهایی توسط صاحب نظران ژنتیک پزشکی در خصوص رویارویی با مسایل اخلاقی ارائه شده و به الگوی عملکردی در مشاوره ژنتیک تبدیل شده است. چند سال پیش "منشور اخلاقی" از سوی مسوولان وزارت بهداشت ابلاغ شد که برخی از بندهای مهم آن، با اندکی ویرایش، چنین بود:

✓ بهره‌مندی از دانش روز و برابر با استانداردهای ملی و جهانی باشد.

✓ شایسته‌ی شان و جایگاه انسانی، احترام به ارزش‌ها و باورهای فرهنگی و دینی باشد.

✓ کار برپایه‌ی درستکاری، انصاف، ادب و همراه با برخورد مناسب.

✓ رعایت نظم و انضباط، وجدان کاری و پرهیز از هرگونه سهل‌انگاری.

✓ نگاه ویژه‌ای به حقوق گروه‌های آسیب‌پذیر جامعه باشد.

✓ ارزش نهادن به وقت مراجعان، در زمان انتظار، هنگام پذیرش و گزارش دهی و باید متناسب و تعریف شده باشد.

✓ هرگونه نیاز به تکرار آزمایش، به گونه‌ای روشن و در کمترین زمان اطلاع‌رسانی شود.

✓ گزارش‌های بیماران باید محرمانه حفظ شود.

این اصول کلی است در مواردی از جمله: تشخیص قبل از تولد و تنگناهای اخلاقی مرتبط با آن، موارد مجاز سقط جنین، درگیر شدن افراد دیگر خانواده، ژنتیک و بیمه، غربالگری بیماریهای ژنتیکی و حقوق اجتماعی اهمیت حیاتی پیدا می‌کند و تعریف در هر یک از این موارد می‌تواند منجر به تضییع حقوق بیمار شود.

نتیجه‌گیری

با توجه به پیشرفت‌های روزافزون ژنتیک هر روزه ژن‌های ناشناخته جدیدی در ارتباط با بیماری‌های

انسان کشف می‌شود که متعاقب با این دستاوردها، مسوولیت‌ها و مسایل اخلاقی تازه‌ای شکل می‌گیرد. نحوه پاسخ به این مسایل در چارچوب اصول اخلاقی ژنتیک متکی به فرهنگ، مذهب و شرایط اجتماعی جوامع مختلف، متفاوت خواهد بود.

رابطه اخلاق کاری با فرسودگی شغلی در آزمایشگاه به صورت یک قانون نانوشته است. بر اساس تحقیقات انجام گرفته می‌توان گفت که اگر کارکنان بر اساس مجموعه‌ای از اصول اخلاقی که از یک سو خوب و بد را از هم جدا می‌کند و از سوی دیگر بر پایه مفاهیم اسلامی است، عمل کنند، می‌توان انتظار داشت که کمتر دچار فرسودگی شغلی شوند و همچنین اگر کارکنان وظایف و کارهای خود را به بهترین شکل ممکن و بدون کم و کاست اجرا کنند، کارکنان فرسودگی شغلی کمتری را تجربه خواهند کرد. همچنین با مرور بر نتایج به دست آمده از بررسی‌های انجام شده می‌توان نتیجه گرفت که با توجه به مشکلات کاری کارشناسان آزمایشگاه در تشخیص صحیح جواب (وابستگی و عدم تسلط بر کار خود) برای نمونه‌های بیماران، تدوین منشور حقوق بیمار در آزمایشگاه نقش مهمی در ساختارمند کردن اخلاق کاری در این حوزه داشته است و در تقویت رابطه‌ی فرسودگی شغلی و اخلاق کاری موثر بوده است.

در پایان می‌توان نتیجه گرفت که آشنایی مدیران و کارکنان آزمایشگاه با اصول رفتار اخلاقی در کارکرد بهینه و استاندارد آنها و حفظ و شان اسلامی بیماران نقش به‌سزایی خواهد داشت.

از این رو تبیین اصول اخلاقی آزمایشگاه‌های تشخیصی مانند آزمایشگاه‌های پاتوبیولوژی، تشخیص طبی و ... که جزیی از اصول اخلاق پزشکی است بسیار ارزشمند و حایز اهمیت خواهد بود.